

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori:
3637 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
3637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Chicago, Ill., torek, 19. avgusta (August 19), 1930. STEV.—NUMBER 195

AMERIŠKI SENATORJI V SOVJETSKI UNIJI

Demokrata Wheeler in Barkley in republikanec Cutting, ki se mudijo v Moskvi, so zagovorniki priznanja sovjetske Rusije. Istočasno se je mudila v Washingtonu delegacija pridelovalcev mangana, ki je zahtevala višjo carino na rusko manganovo rudo.

Washington. — (F. P.) — Vest iz Moskve, da se senatorji Wheeler, Barkley in Cutting mudijo na obisku v sovjetski Rusiji, kjer proučavajo možnosti novega razvoja ameriško-sovjetskih trgovinskih odnosov, je povzročila nov nemir v državnem departmentu. Vsi trije senatorji so namreč naklonjeni delavstvu in so navadno deležni podpore Ameriške delavske federacije in bratovščin železniških klerkov. Wheeler je obiskal Rusijo že leta 1923, letos pa se je podal tja, da vidi kakšne spremembe je povzročil petletni industrijski program. Barkley in Cutting dozdaj še nista bila v Rusiji.

Njihova pot je važna s političnega vidika, ker Wheeler in Barkley sta dva izmed najbolj oglašanih in znanih demokratov v Zed. državah in sta se udeleževala v vsakem boju v senatu, kakor tudi v stranki sami. Njun vpliv bo v slučaju, da demokratje prevzamejo kontrolo v senatu zelo močan. Njuno stališče z ozirom na priznanje sovjetske Rusije bo najbrž odobral ves mlajši element v stranki. Cutting iz New Mexica pripada mlajši skupini v republikanski stranki in ker ima organizirano izvrstno politično mašino v Novi Mehiki, in ker je poleg tega tudi bogat, je verjetno, da bo ostal v senatu še mnogo let. Čeprav ni nobeden izmed teh treh senatorjev član senatnega odseka za zunanje zadeve, vendar so vsi trije pripravljeni na to, kadar se jim bo ponudila priložnost. Omenjeni senatorji so zagovorniki ekspanzije ameriške trgovine in ne izključujejo Sovjetske unije, ki je po njihovem mnenju zelo dober trg za ameriške izdelke.

Istočasno, ko je prišla ta vest v Washington, je zakladniški departament sprejel petičjo od Ameriške zveze pridelovalcev mangana, ki zahteva, da se podvoji carina na rusko manganovo rudo. Petičja navaja, da je cena ruske manganove rude nižja kot produktivni stroški ameriške manganove rude in da je vsled tega ta panoga ameriške industrije tako rekoč pritisnjena ob tla. Petičja dalje navaja, da hočejo sovjeti monopolizirati svetovni manganov trg.

Wheeler je glasoval za višjo carino na manganovo rudo pred nekaj meseci, ker se nahaja v Montani nekaj manganovih rudnikov, katerih interesi so mu bili tedaj pri srcu. Toda ameriški mangan je slabši in ne vzdrži svetovne konkurence, zato je verjetno, da bo Wheeler opustil svojo carinsko politiko in da bodo vsi trije senatorji, ki se zdaj mudijo v sovjetski Rusiji delali na izboljšanje trgovinskih odnosov med Ameriko in Rusijo, posejili priznanje slednje in posredovali za večja posojila sovjedom, da se na ta način preproči prodajanja sovjetskih produktov po nizkih cenah. Kajti sovjeti si morajo ali sposoditi, ali pa morajo prodajati svoje izdelke kar najcenejše mogoče, da jim je mogoče kupovati tovarniško, železniško in rudniško opremo, katero morajo imeti.

Illinois ima 7.607.684 prebivalcev
Washington, D. C. — Uradne cenazne številke, ki so bile te dni objavljene, kažejo, da ima država Illinois 7.607.684 prebivalcev, narastek za 17,3% v prešlih desetih letih. Prebivalstvo Illinois je pred desetimi leti štelo 6.485.280.

AMERIŠKI SENATORJI O GLEDALI RUSKE DRAGULJE

Moskva. — Ameriški senatorji Wheeler, Cutting in Barkley, ki se nahajajo v Moskvi, so imeli priložnost videti carjevo krono in drugo zbirko draguljev, ki je najznamenitejša na svetu in ima vrednost \$250.000.000. Kroso in dragulje so boljševiki zaplenili po izvršeni revoluciji in se nahajajo v državni banki.

Vse to bogastvo je bilo razloženo na mizi in senatorji so ga ogledovali pol ure v prisotnosti tolmačev, od katerih pa ni bil noben oboževan.

Velika železniška nesreča v Jugoslaviji

Vlak zavozil v množico in ubil 12 ljudi

Dunaj. — Brzovlak, ki vozi med Zagrebom in Beogradom, je prošle soboto zavozil v množico ljudi, ki so se udeležili cerkvenih praznov. Dvanajst ljudi je bilo ubitih, 42 pa ranjenih, od katerih jih je mnogo prejelo tako težke poškodbe, da ni upanja, da bi jim zdravniki rešili življenja.

Nesreča se je pripetila zvečer, ko je velika množica vernikov opazovala zažiganje umetnega ognja in spuščanje raket. Ljudje so stali na železniški progi in so bili tako zamišljeni v prizor, da niso opazili niti silaših brzovlaka, ki se je bližal izza ovinka. V silni paniki, ki je nastala, ko je bila nesreča nezgledna, so nekateri drveli naravnost proti lokomotivi, ki jih je razmesarila.

Evropa se pripravlja na carinsko vojno

Senator Connaly pravi, da bo ameriški carinski zakon poslabšal trgovinske odnose med evropskimi državami in Ameriko
Washington, D. C., 18. avg. — Evropa se pripravlja na boj proti Hawley-Smootovi carinski določbi, je izjavil senator Connaly iz države Texas, ki se je večeraj vrnil s potovanja po evropskih državah.

Connaly je bil navzoč na zborovanju Parlamentarne unije v Londonu, katerega so se udeležili delegatje evropskih držav, ki so razpravljali o carinskem vprašanju. Connaly poroča o vtisih, ki jih je dobil na tem zborovanju, kjer so vsi delegatje izražali nezadovoljstvo radi carinskih določb, ki so bile sprejete v ameriškem kongresu. Na zborovanju je prevladovalo mnenje, da so evropske države sedaj prisiljene na sprejem drastičnih carinskih določb proti uvozu ameriškega blaga, kar bo nedvomno poslabšalo trgovinske odnose med Evropo in Ameriko.

Connaly je tudi pokazal na padec ameriškega izvoza v Evropo, ki je bil v mesecu juliju tekočega leta za \$134.000.000 manjši kot v istem mesecu f. 1929.

Angleški delavski voditelj v Ameriki

Washington. — Walter Citrine, tajnik Angleškega strokovno-unjskega kongresa, ki se je zdrvil v Kanadi in v Novi Angliji, je obiskal glavni stan Ameriške delavske federacije. Na razpolago je imel samo štiri dni, tekom katerih je moral zavrstiti svoje obiske v glavnem mestu in v New Yorku, nakar se je vrnil na ladjo ter se podal na pot proti domu. Zato tudi ni mogel obiskati ameriški jug, kar je prvotno nameraval, da bi opazoval ta mošnje industrijske razmere.

RAZDOR V REPUBLIKANSKI STRANKI

Horace Mann in Claudius Huston bosta organizirala republikance na jugu proti republikancem na severu, katerim hočejo odvzeti kontrolo nad prodajanjem zveznih služb. Nov organizacija zahteva tudi deportacijo vseh inosemcev, ki so prišli v Ameriko nepostavnim potom

Washington. — (F. P.) — Horace Mann in Claudius Huston bosta predsednik republikanske stranke, sta izdala nepodpisano izjavo, v kateri sta očrtala program njune nove republikanske organizacije na jugu, katere bo skušala dobiti kontrolo nad republikanskimi delegati iz južnih držav na narodnih konvencijah in s tem tudi oddajanje zveznih služb na jugu. Hustonova grupa revolirata proti Hooverjevemu ministertvu na jugu, ki zdaj diktira prodajo zveznih služb na jugu. Nova organizacija je že vložila prošnjo za črter v Atlanti, Ga., in Mann je predložil načelno izjavo, o kateri pravi da jo je odobrili njihov eksekutivni komitej v Washingtonu. Ta "načelna izjava" je zelo dobra kopija kukiularskega programa.

Organizatorji nove republikanske mašine na jugu izjavljajo, da zahtevajo deportacijo vseh inosemcev, ki so prišli v Zed. države nepostavno, posebno pa tistih, ki zavzemajo vodilna mesta v vrstah radikalnega delavstva. "Mi zahtevamo sprejem zveznih zakonov, ki bodo predvidevali aretacijo in deportacijo vseh oseb, ki zagovarjajo nasilno strmgavljenje naše vlade" izjavljajo Hustonovi. "Dajte nasprotujemo diplomatskim odnosom in trgovskim zvezam s sovjetsko Rusijo ali katerokoli državo, katere se prizadeva posejiti strmgavljenje ameriške vlade in daje zaslabo podobnemu prevratnemu gibanju potom svojih agentov v Ameriki. Nasprotujemo tudi državnemu socializmu, tradicionalnega ameriškega individualizma in sprejem evropskih tradicij, ki bi napravile iz Amerikancev sužnje politikov, ki bi kontrolirali javne naprave."

Zadnji stavek se nanaša na državno obratovanje Muscile Shoals elektrarne, kateremu je Huston odločno nasprotoval.

Italijanska obmejna straža streljala na francoske turiste

Paris, 18. avg. — Italijanska fašistična straža, ki patrolira mejo v gorovju v bližini Saint-Martin-Vesuble, je večeraj streljala na francoske turiste, ki se niso zmenili na prvi poziv stražnikov, naj se ustavijo. Ranjen ni bil nihče, toda napad na turiste je vzbudil med Francozi ogorčenje ter odnošaji, ki niso bili med Italijo in Francijo nič kaj prijateljski, so se radi tega incidenta še poostriili.

Zasmehovanje papeževga poslanca v Zagrebu

Belgrad, 18. avg. — Polcija je večeraj aretirala večje število študentov, ker so z izzivalnimi klici zasmehovali papeževga nuncija monsijnorja Pellegrineta, ki se je udeležil cerkvene procesije v Zagrebu.

Ford odslavlja delavce

Izjavo Fordovega glavnega inženirja Sorasona, da Ford ni odpušča delavce zato, ker so bili radikalni, pobija izjava drugega Fordovega uradnika, ki trdi nasprotno

Detroit, Mich. — (FP) — Ford Motor Co. odpušta delavce prav tako, kakor druge, organizirane delavstvo nasprotne firme. Fordov glavni inženir, ki se je pred kratkem vrnil iz Evrope, je sicer izjavil, da Ford ne odpušta delavcev radi njihovega radikalnega mišljenja, ker je bil pač prepričan, da bo protidelavska propaganda, ki jo vodi Ford Motor Co., ostala prikrita. Njegov izjavi nasprotuje izjava Donald Marshall, zamorskega upravnika v Fordovi River Rouge tovarni, ki je dejal, da je Ford odpušča delavce, o katerih je bil informiran, da so komunisti. Fordova družba ne trpi v svojih tovarnah nobene unijske ali radikalne propagande. V njenih delavcih so nastavljeni posebni vožuni, ki pazijo na delavce in prisluškujejo njihovim besedam; ako kak delavec kritizira Forda, Sorasona ali družbo kot celoto, tečaj se izpostavlja novarnosti, da bo odpuščen, če ga čuje kakšen Fordov vohun. Zato so delavci v Fordovih delavnicah zelo previdni in molčeči, ker nikoli ne vedo, kdo je vohun in kdo ni.

Federalizirani tiak je bil že večkrat informiran, da Ford odpušta delavce zaradi "politične agitacije." Na ta način se je bilo tako lahko iznebiti neljubih delavcev, ker se ga posluževali Fordovi pradedelavci proti delavcem, katerih in kakršnihkoli vzrokov niso marali ter so se jih želeli iznebiti. Zatošili so jih in posledica je bila odpustitev.

Fordov vohunski sistem je zelo popoln. Delavci med delom ne govorijo o važnih ali resnih zadevah, posebno pa o gibanju organiziranega delavstva. Vedo, da bi kompanijski uradniki vse izvedeli in da bi bil potem vsak delavec, ki bi kaj znil o organiziranju, odpuščen. Zato rajši molče, dokler se nahajajo v tovarni. Ta sistem zalezavanja delavcev je velika zapreka unioniziranju Fordovih delavcev.

Plaščani priganjači v Fordovih tovarnah so zelo samopašni in sirovi. Poročevalce Federaliziranega tiska je bil sam priča, ko so taki priganjači suvali delavce, ki niso bili dovolj hitri. Ti ljudje tiranizirajo delavce, in če se jim kdo upre, ga pretepejo, potem pa ga vržejo iz tovarne. Delavci, ki se pritožujejo, so v večini slučajev odpušteni.

Krava povzročila železniško nesrečo

Columbia, S. C. — Dva železničarja sta bila ubita in dva ranjena, ko je potniški vlak Southern železnice treščil v kravo na prosti in se istiril v bližini mesta Capella, 60 milj severno od tukaj.

MAGNAT NADAJUJE BOJ PROTI UNIONISTOM

Cone, ki se postavlja kot človekoljub, še nadalje meče unijske delavce iz svojih stanovanj in odpušta delavce, ki simpatizirajo z unionisti. Odpuščeni in na cesto postavljeni delavci stanujejo pod šotori, ki jih je postavila unija

Salisbury, N. C. — (FP) — Prominentni govorniki na konvenciji Severnkarolinške delavske federacije, ki po številu delegatov prekora vse dosedanje konvencije federacije, so posvetili na razmere v Conejevih tekstilnih tovarnah v Greenboroju, N. C., kjer so delavci preganjani in odpuščani samo zato, ker hočejo imeti svojo unijsko organizacijo. Družba je zmetala iz svojih stanovanjskih hiš že več delavcev, unijskih simpatičarjev in s tem delom še nadaljuje.

Unija, ki trdi, da je pridobila 400 članov tekom minulega meseca, je postavila zunaj mesta šotore za izgnane delavce in njihove družine. Mesto, v katerem so pravi gospodarji Conejevi interesi, je zabranilo postavitev šotorov za izgnane delavce v mestnem območju in je celo zagrozilo, da bo odreklo tem delavcem vodo iz mestnega vodovoda. Unija, ki je gnala zadevo izgnanih delavcev pred mestno sodišče, je bila na sodišču poražena in je vsled tega opustila nadaljnjo bojevanje na sodiščih in mesto da bi trčila denar na sodiščih, bo rajši porabila svoje fonde za postavitev in vzdrževanje šotorske kolonije.

Organizator Charles M. Gaskill je izjavil pred konvencijo, da bodo delavci v Conejevih tovarnah do jeseni stoodstotno organizirani. Cone pa medtem odpušta nadaljnje delavce. Trije bratje so bili odpuščeni, ker je njihov oče član unije. Leta je bil že preje odpuščen. Moč je delal 23 let za Coneje, ki se skušajo predstaviti pred javnostjo kot veliki človekoljubi.

Edward F. McGrady, ki je zastopal predsednika Ameriške delavske federacije Greena, je udaril po južnih tovarnarjih, ker so začeli zniževati mezde. Delavcem bi bilo treba plače zvišati, da bi se njihova skupna moč povečala, ne pa znižati, kar le še poslabšuje razmere v trgovini in industriji, ki bolega na nadprodukciji. Je dejal McGrady. Paul Smith, ki vodi kampanjo ADF na jugu, je poln optimizma in pričakuje, da bo akcija rodila velike uspehe.

AMERIŠKI TURISTI NA POTI V EVROPO

Belgrad, 18. avg. — Polcija je večeraj aretirala večje število študentov, ker so z izzivalnimi klici zasmehovali papeževga nuncija monsijnorja Pellegrineta, ki se je udeležil cerkvene procesije v Zagrebu.

AMERICANI NISO PIJANCI, PRAVIJO V NEMCIJI

Berlin. — Govorice, da so Američani veliki ljubitelji opojnih pijač in da baš radi tega potujejo v Evropo, so brez podlage, če je verjeti izjavam, ki so jih podali lastniki petih hotelov v Berlinu, ki so se pritožili, da ameriški turisti ne napravijo dosti denarja za pijačo. Lastnik nekega velikega berlinskega hotela je dejal, da je petdeset Američanov stanovalo v njegovem hotelu teden dni in v tem času jim je prodal le dve steklenici piva in kozarec vina.

Hotelski magnatje se nočejo podati

Odklonili so sestanek z delavci

Cleveland, O. — Člani Clevelandске hotelske zveze, ki jo podpira Zveza industrij, so odklonili sestanek z uradniki Unije natakarjev in kuhinjskih nameštencev v svrhu izzavnave spora med delavci in delodajalci, kateremu je sledilo isprta hotelskih nameštencev. Zveza industrij je pred nedavnim spreminila svoje ime, v kar je bila prisiljena zaradi neugodne publicitete v clevelandskih časopisih tekom stavke oblačilnih delavcev.

Unije so sedaj raspolale letake, ki pojasnjujejo, kako je prišlo do isprta in apelirajo na delavce širom države, naj podpirajo clevelandске hotelske delavce v njihovom boju proti delodajalcem. Stavkolomcem so bili ponudene enomesnečne pogodbe. Unijski uradniki menijo, da bodo v te pogodbe kmalu prišlo "yellow dog" dobole. Piki so pred vsakim hotelom, ki je spleten v stavko. Hrano dobivajo piketi zastoj na glavnem stanu unije stavkajočih delavcev.

Gabaldon nasprotuje filipinkim voditeljom

Pravi, da bi morali opustiti taktilno pošiljanje delegatjev v Washington. Izjavlja, da se ne bo nikoli sprijaznil s nadvlado ljudstva, ki smatra njega in njegove otroke manj vrednim

Washington. — (FP) — Isuro Gabaldon, bivši filipinski residentski komisar v Washingtonu, ki se je pred tremi leti aprl z ostalimi filipinskimi voditelji, ko so leti sklenili kompromis glede zahtev po neodvisnosti, je odkritostno s strani njihovih voditeljev. Pravi, da dva residentska komisarja, ki se stalno nahajata v Washingtonu, bi lahko vsak čas iznesla pred vlado zahteve po neodvisnosti in jih podprla s tehtnimi argumenti. Gabaldon izraža sum, da namestnik Manuela Quezona, predsednika filipinskega senata, ki je s svojo družino na poti v Washington, kjer namerava ostati, dokler se ne doseže definitiven dogovor, niso odkriti.

Gabaldon dalje izjavlja, da Filipinci se ne bodo nikdar počutili srečne pod ameriško nadvlado. "Amerikanci imajo lahko še tako dobre namene," pravi filipinski voditelj, "toda oni so rasno zelo zavedno ljudstvo, mogoče bolj kot katerokoli drugo ljudstvo na svetu in oni niso bodo nikoli priznali za enakovredne."

"Zato zdaj obveščam naše politične voditelje, da lahko informirajo svoje ameriške svetovalce, da se do mojega poslednjega diha ne bom nikdar sprijaznil s

NORRISOVA ZNAGA UDAREC ZA ADMINISTRACIJO

Hoover in njegovi pristavci se zdaj tolašijo z upanjem, da bo demokratiški kandidat, katerega bodo podpirali vladni republikanci, porazil progresivnega senatorja v septembrskih splošnih volitvah; želje se brkone ne bodo izpolnile

Washington. — (F. P.) — Triumf senatorja Norrisa v republikanskih primarnih volitvah v Nebraski je bil hud udarec za Hooverjevo administracijo, ki je storila vse kar je bilo v ojeni moči, da prepreči smago o-svojnega senatorja, ki je prišel v zamero pri administraciji ter si nakopal sovraštvo elektrikalnih interesov, kar je nasprotoval njihovim jaskorševalnim metodam. Elektrikalni interesi, ki so Hooverju zelo pri srcu, so se vrgli v boj proti progresivnemu senatorju, da mu pripravijo poraz za vsako ceno in pri tem so jim pomagali tudi zvezni uradniki, ki so vedeli, da se na ta način najlažje prikupijo administraciji. V boj proti Norrisu sta se spustili tudi ženska temperenčna liga in Protisalsunska liga pod pretvezo, da je Norris podiral "mokrega" predsedniškega kandidata Smitha. A vse to ni nič pomagalo; volilci v Nebraski so se izrekli za Norrisa in proti Hooverju in elektrikalnemu trustu ter jima dali s tem krepko broo.

Administracijski politiki so izrazili upanje, ki je ob enem njihova srčna želja, da bo demokratiški kandidat G. M. Hitchcock, ki je član reakcionarnega porazil Norrisa pri splošnih volitvah v septembru, posebno kar mu je zagotovljena pomoč s strani starorepublikanskih politikov v Nebraski. Pri tem opozarjajo na Brooksharstov poraz l. 1924, ko je senatorja in Iowe porazil njegov demokratiški tekmeec, katerega so podpirali starorepublikanci. Ampak močje sami ne verjamejo, da se bodo njihove napovedi izpolnile. Letošnje volitve leto ni ugodno za karkoracijskega kandidata in Nebraska ni Iowa. In bivši govornik v Nebraski Bryan, ki letos ponovno kandidira na demokratiški listi, je v stanju pridobiti Norrisu prav toliko demokratiških glasov, kot jih Hooverjevi republikanci lahko pridobijo Hitchcocku.

Kakor je videti, je Norrisova ponovna isvolitev zagotovljena, kar pomeni, da bo lahko nadaljeval svoj boj proti Hooverju in njegovim svetovalcem, ki obeta biti še srditajši kot je bil v minulih letih. Glavni boj v kongresu, ki se sestane v decembru se bo vodil o Norrisovi predlogi za državno obratovanje Muscile Shoals elektrarne, medtem pa bo Norris še nadalje preprečeval poskuse predsednika Hooverja, da bi spravi v svemo elektrarsko komisijo ljudi, ki nasprotujejo ljudskim interesom in javnemu lastništvu elektrarn. Kot predsednik senatnega Justičnega odseka bo Norris nadaljeval svoj boj proti imenovanju nezmožnih oseb sveznim sodnikom in zagovarjal protijunkcijsko predlogo, o kateri bo razpravljaj senat tekom prihodnjega zasedanja.

nadvlado ameriškega ljudstva, ki smatra mene in moje otroke manj vrednim ter km noče priznati plemenite in družabne enakopravnosti. Nasi voditelji se lahko skrivaj podajo, če hočejo in uživajo dobičke, ki jih bodo imeli od tega, ampak jaz, kot Filipinec in njihov nekdanji kolega, jih svarim, naj se pazijo, ker posledice znajo biti težke in s-odvici njihovega dela bodo grenki!"

Gabaldon pravi, če bi se na Filipinih ustanovila nova neodvisna stranka, ki bi odklanjala vsak kompromis, da bi se ji pridružil.

Slika ameriških turistov, večinoma študentov, ki potujejo na otokov v Evropo. Zadržajo leta se je med ameriški "elite" jako razširila želja po opozorjenih ta ah in študijah raznih evropskih in drugih dobil.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LISTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna druzina (Ivan Chicago) in Kanada \$0.50 na leto, \$2.00 na pol leta, \$3.00 na letni leti; in Chicago in Cloveo \$1.50 na leto, \$3.75 na pol leta; in in-ovostvo \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Cloveo \$1.50 per year; foreign countries \$0.50 per year.

Čena oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

257-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Nazadnjaški jug

Ze od nekaj so splošne delavske razmere na jugu slabe. Delavci nimajo nikakih pravic. Delo je naporno, mezda zelo nizka in priganjstvo cvete bolj kot kje drugje v ameriški Uniji.

Poslednja leta so razne unije poskusile svojo srečo z organiziranjem delavcev na jugu v raznih industrijah. Seveda so naletele na hude zapreke, ki so jim jih stavili podjetniki, kateri se boje unijskih delavcev kot vrag križa.

Podjetniški baroni so brezvestni, kot povsod, le da imajo na jugu bolj ugodno polje. V tekstilnih industrijah je zaposlenih veliko število otrok, ki bi morali še pohajati šole.

Nazadnjaštvo na amerškem jugu, v vseh ozirih, se ne more primerjati niti najslabši evropski industrijski državi. Kajti delavske organizacije na evropskem kontinentu so poverbele, da so podjetniki obvezani nuditi svojim delavcem gotovo zavarovalnino in so izposlovali zakone, ki jih vsaj nekoliko ščitijo pred nečloveškim izmозgavanjem, kakršno je danes na amerškem jugu.

Zamorako delavstvo, ki je do vratu prežeto z verskimi bajkami, v katerih trepeče, ni dostopno organizacijam. Belopoltni delavci pa niso veliko na boljšem, ker tudi njih je blagoslovila veraka prosperiteta in jih napravila strahopetne in poslušne. Zato imajo organizatorji velike težave, s katerimi se morajo bojevati, predno uspejo pri organiziranju.

Poročila Federaliziranega tiska pripovedujejo, da so splošne delavske razmere v južnih državah zelo slabe in obupne. Industrijaki magnetje preganjajo delavce, ki so naklonjeni unijam, da jih preplašijo in odvrnejo od delavskih unij, ker vedo, da z organiziranimi delavci ne bodo mogli več tako brezvestno postopati in jim piti kri.

Tudi nezaslišanih razmer na jugu in drugod bo konec. Delavstvo bo moralo spoznati da se je treba močno organizirati in zahtevati svoje pravice, do katerih je upravičeno. Začetek organiziranja na jugu je tu, njega razvoj in razmah pa pride v bodočnosti.

Slovinci pod Italijo

Mussolinijeve metode v poitalijančevanju narodnostnih manjšin so menda najbolj občutili Slovenci v Primorju. Sicer ni Mussolini prizanesel tudi nemški manjšini, posebno piko pa ima na slovanok prebivalstvo. Oblasti so jim zaprle vse šole, premostile učitelje v oddaljene in zakotne italijanske vase, v slovenske vase pa so namestili fašistične učitelje, ki ne razumejo niti besedice slovenski.

Koliko časa se bo blažni italijanski diktator zdržal na površju — blufa? Nihalo ure gre v dve smeri, vsaka smer pa ima gotovo mejo, preko katere nihalo ne more. Tudi italijansko ljudstvo, ki je še sedaj do grla sito Mussolinijevih blufov in strahovlade, bo šlo z njim, ker ga sili fašistični teror, samo do gotove meje, potem se bo pa obrnilo in posteno obračunalo s svojim tiranom kot je zaslužil.

Pred kratkim je obiskala zasledeno osemleđe neka holandska pisateljica, B. van Boose, ki je proučevala tamokšnje razmere. Pronašla je, da italijanski fašistični režim zatira ljudstvo, poitalijančuje slovenska imena ter da so sedaj vse slovenske šole zaprte. V Trstu in Gorici ishajajo še trije slovenski časopisi, katerih uredniki pa morajo biti člani fašistične stranke. Ko je holandska pisateljica vprašala, zakaj tako ravna z manjšinami, je dobila odgovor, da "Italija ne more voditi liberalne politike, ker utegnejo njeni sosede, ki so ji sedaj prijatelji, početi tujim njeni nepriznati."

ALI JE POZABLIJENO?

Nemški delegati na konferenci Internacionalne vojsnih veteranov in pobijencev poklanjajo venec v spomin francoskim padlim vojakom. Geslo te internacionale je: "Proč z vojno!" Organizacija evropskih vojsnih veteranov deluje za spravo in za odpravo sovražstva med narodi. Se temeljito razlikuje od stremiljenja Ameriške legije in drugih patriotskih organizacij. Ceremonije, ki jih kaže silka, se se vršile na Soupir vojnom pokopališču v Franciji. Navzoči so bili zastopniki vojsnih veteranov raznih narodov.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Razmere in o blisku Sharon, Pa. — Dosti časa imam za pisanje, pa se le malo sliši iz nasebine. Vzrok je menda, ker delavci potrpežljivo prenašamo svojo usodo, dobrega pa nimamo kaj poročati, ker sploh dobrega ni. Hooverjeva prosperiteta je taka kakor je bila vseh drugih predsednikov, ali pa še slabša. Dobra je za tiste, kateri že imajo vsega dosti, za delavca pa zanič.

Delavske razmere v Farrelu in Sharonu so slabe, da slabše biti ne morejo; dela se po 3 in 4 dni na teden, zaslužek pa je tako slab, da ne moremo postopno preživljati. Priredb imam res dosti, pa so bolj kisle, kar je povsod velika suša, največja pa v delavskih žepih. Tak je kapitalistični sistem: na eni strani se kopičijo milijoni, na drugi pa prazni žepi in želodci.

Sedaj, ko se malo dela, si narod išče zabave, nekateri gredo na počitnice, drugi zopet obiskujejo svoje znance, prijatelje ali sorodnike. Tako se svet križa sem in tja kot mravljice. Iz Clevelanda so posetili nas Frank Hribar, J. Sustaršič in Mausar; udeležili so se tudi piknika Slovenskega doma 3. avg.

Tudi jaz sem se odločil, da obiščem moje sorodnike v Detroitu. Moja in Mike Gorenčeva družina se 31. jul. vsedemo v avto pa hajd na rajžo. Iz Sharonu do Detroitu je kakih 235 milj. Pokrajina je zelo lepa, posebno od Toleda do Detroitu je občudovanja vredna lepa ravan, ko po mizi, niti najmanjšega hribočka ni. Ob pol eni popoldne se ustavimo pri mojem sorodniku Felix Blatniku, ki so nas z radostjo sprejeli. Tam se malo pokrepcamo pa hajd po mestu. Ker smo imeli bolj malo časa — samo 3 dni — smo morali bolj hiteti z ogledovanjem.

Detroit je veliko in tudi lepo mesto, meri okrog 20 milj od enega konca do drugega. Ogledali smo si Zoo park, ki ima različne zanimivosti, vsake vrste živali, zverino in ptice. Vse je tako naravno narejeno, da človek občuduje, kako more človeška roka vse tako lepo izdelati. Potem smo si ogledali Belle Isle park. Ta park je nekaj krasnega. Ob vhodu ima velikanski vodomet, stoji na okrog 40 kvadratnih metrih, je visok približno 100 čevljev in je tako krasno delo, da se ga človek ne more nagledati. Zrak je tako čist, da se počuti kot prerogena. Tudi ima ta park vse ugodnosti za publiko, kot poč za kuhanje, mize, stole, kopalnice, ribolov itd.

Ogledali smo si tudi Fordove tovare in letalnice. Tri motorna letala so pravi velikani. Veliki Fordov muzej, kateri pa še n. otvoren za publiko. Ford ima več sto akrov zemlje v Dearbornu (parking ground) za več tisoč avtov za svoje delavce. Ogledali smo si Edisonove dragocenosti, ki so stale več tisoč dolarjev, da so jih premostili na željo Henry Forda v Dearborn, kot rojstno hišo z drevesi in zemljo vred, kapelo in več drugega poslopja. Obiskali smo tudi družino Račkovo, Louis F. Dobnikarjevo in Novakovo. Hvala vsem za postrežbo. V soboto 2. avg., smo se podali iz "suh" Amerike v moko Kanada, da se zopet enkrat pošteno napijemo ječmenovecna in utesimo našo

10 letno žejo po njem. Na meji so precej natančni. Človeka, če ni ameriški državljan, sploh ne pustijo čez mejo. Ustavili smo se pri rojakih in bečljarih, Anton Hribarju, Andrew Stritofu — ostalih treh imen ne vem. Postregli so nam z ječmenovcem. Se prav dobro imajo; Andrew Stritof je slikar, samouk. Eden od njih je tajnik društva SNPJ. Na društvenem potju prav dobro napredujejo. Imeli smo se prav izvrstno v Kanadi. Je še več Slovencev v Windsorju, pa ni nam čas dopuščal jih obiskati. Na ameriški strani kaj radi pokukajo in avto, včasih tudi malo otipljejo, če ima kdo kako osminoko pri sebi. Ko smo se vrnili, je bilo sonce že precej daleč na zatonu. Bili smo se, da nas bo gospa Blatnikova prav pošteno oštela, pa je bila še precej dobre volje. Moj svak Blatnik je šel nam prav dobro na roko in nam razkazal vse zanimivosti mesta, zakar mu prisrečna hvala. Tudi gospe Blatnikovi se prav iz srca zahvalimo za požrtvovnost, ob priliki pa povrnemo, ako bo mogče.

V nedeljo dopoldne smo se polali nazaj proti Penni. Ker je bilo precej vroče, smo se večkrat spomnili na kanadčana. Na potovanju smo videli več tovornih avtov, trokov naloženih z avtomobili; smo se kar čudili, kam vse to gre. Že toliko je avtomobilov, da bi se že skoraj drug drugemu ne mogli umikati, in še kar naprej jih vozijo in delajo. Po velikih mestih lazijo kot mravljice. Če bo šlo tako naprej, bo treba narediti nadstropne ceste, da se bomo mogli drug drugemu umikati. — Frank Okoren.

Stautova "izjava"

Milwaukee, Wis. — Ker glavni odbor JPZS ni hotel tukajšnji Obzorovi tiskarni plačati \$58 za tiskovine, katere je lahko dobil za \$20, se je Staut silno razardil in izjavil med drugim: "To so sredstva, ki bi jih — recimo — kak čikaški gangster v borbi proti nasprotniku odločno odklonil, ker bi mu bila prenikotna, pridno pa se jih poslužujejo naši socialisti!" itd.

Ako je gangsterstvo to, če odbor velike organizacije vsi svojo dolžnost in ščiti interese blagajne in s tem članstva, je Staut seveda velik poštenjak.

Kar se tiče prepričanja rojaka Koslevčarja, kateri je izvršil dotično tiskarsko delo, ni zadeva ali naloga glavnega odbora, ker tukaj gre za ceno in ne za prepričanje. Ako bi naprimer Edovska tiskarna nudila nižje cene, bi glavni odbor dal tej tiskarni naročilo — sicer pa je Koslevčar član JPZS in tako poleg Stauta pred vsemi drugimi upravičen do dela, ako je pripravljen izvršiti tako delo po poštini ceni.

Da pa se Staut ne bo izgovarjal s takimi ničevnimi izgovori, naj bo na tem mestu povedano, da so dokaz na rokah, ki pričajo, da se je svoje metode pri računanju za tiskovine posluževal še poprej in to v mnogih slučajih. Kot dokaz naveden cene, katere je navadila tiskarna SNPJ za tiskovine soc. pev. zbora Naprej in cene, katere se je plačalo Stautu:

Staut je računal za 2200 programov (na štirih straneh) \$36, tiskarna SNPJ pa \$17 za 1600

ili \$22 za 2200 programov. Za 2000 okrožnic je računala tiskarna SNPJ \$8.50, Staut pa je računal za 1600 okrožnic \$12. Pri tem se mora upoštevati dejstvo, da so plače tiskarjev v Chicagu mnogo višje kakor v Milwaukee.

Oglasi, ki stanejo pri Prosveti s 6,000 naročniki (ako upoštevamo dnevnik) 50 centov palec, stanejo v Stautovem listu, s približno 500 naročniki, 75 centov palec. Kot dokaz za njegove "poštene" cene so nam služili tudi različni oglasi, zahvale in naznanila za umrlimi, za katere so mnogi plačali več ko oduške cene, v nekaterih slučajih celo od 38 do 86 dol., da bi bile polovične cene previsoke, posebno ako upoštevamo majhno število naročnikov.

V dotični izjavi naznanja Staut z gesto velikega dobrotnika, da je bil pripravjen oglaševati kandidature sodruga Ernesta brezplačno. Seveda tudi pri tej priliki bodo nalpneži v naši nasebini nasedli na sretno nastavljenе limanice, da si S. to storil s prefriganjo pretkanostjo spretnega igralca.

Oglaševati slovenskega kandidata zato, ker je Slovenec — "ker smo na tebe, John, ponosni" — in pobijati obenem ideje, katere kajpdat propagira in teptati v blato razredni boj in socializem, to je navadna taktika breznačelnih prefrigančev. Mi še namreč nismo pozabili, da je "naš" Obzor imenoval delavsko gibanje — lajanje v luno.

Toliko na znanje vsem onim, kateri so se ponovno razkloali, "ko se je skušalo uničiti našega Radota" — ker je tako reven. — F. Novak.

OPAZOVANJA

Zmaga senatorja Norrisa pri primarnih volitvah v Nebraski se lahko smatra za klopoto Hooverjevi administraciji. Javna tajnost je, da si je Hoover želel Norrisovega poraza. Tudi načelnstvo republikanske stranke, v katerem ima predsednik velik vpliv, je vrglo vse svoje sile na stran stare garde v Nebraski, ki se je poslužila vseh sredstev za Norrisov poraz. Med drugim se je poslužila tudi ribarenja v kalnem s tem, da je našla nekega grocerijskega klerka z enakim imenom in priklom kot je senatorjevo in ga skušala dati na glasovnico. Računala je, da bo s tem zmožala vollice in volilne oblasti, ker bi nikomur ne bilo mogoče razločiti, kateri izmed obeh kandidatov je senator W. G. Norris. Do njegove zmage so veliko pripomogle železničarske unije.

Bil je to nedvomno najumazanejši boj v zgodovini primarnih volitev. Stara garda je razpolagala z vso strankno masinerijo in z velikim kampanjskim fondom, katerega je prispeval elektrarski trust. Vodiitelj Norrisove kampanje so izjavili, da je elektrarski trust pripravil potrositi več milijonov dolarjev za poraz senatorja. To je tudi uresničeno, ker je senator Norris najhujši nasprotnik elektrarskega trusta v senatu. Proti njemu se bori skrajni osamljen že deset let in ne brez uspeha. Ameriško ljudstvo se ima v prvi vrsti njemu zahvaliti, da elektrarski trust še ni pogoltnil Muscile Shoalsa, se agraritev katerega je vlada

potrosila 160 milijonov dolarjev ljudskega denarja. Vodil je tudi boj proti poskusom tega trusta, da se polasti elektrarskih naprav pri Boulder damu, kadar jih vlada zgradi, kakor tudi na vsej črti. Senator Norris je edini izmed tako zvanih progresivnih senatorjev, ki je pretrgal vse vezi s staro gardisti obeh strank in katerega se lahko smatra načelnim nasprotnikom kapitalizma v zveznem senatu.

Senator Norris je forsiral Hooverja, da je pred par tedni prišel na dan s svojo pravo barbo glede elektrarskega trusta. Pismo, ki ga je Hoover pisal kongresniku Recejju iz Tennessee, v katerem se je definitivno izrekel za oddajo Muscile Shoalsa elektrarskemu trustu, smatrajo v Washingtonu, da je bilo v večji meri udarec po senatorju Norrisu kot pa v politično podporo kongresniku Recejju. Zadržemu je Hoover dal zaupnico, ker je v odseku obeh zbernic blokiral Norrisovo kompromisno predlogo glede Muscile Shoalsa. Ker je kongresna zbornica zavrgla Norrisovo originalno predlogo, katero je bil sprejel senat in katere je določevala vladno obratovanje elektrarne in tovarne za umetna gnojila, je kompromisna predloga določala, da vlada obratuje je elektrarno, tovarno za umetna gnojila pa odda v najem privatnim interesom. Kot predsednik tega odseka je kongresnik Recej blokiral to predlogo in je s tem zastopal po zadržilu predsednika Hooverja "najboljše interese ameriškega ljudstva." (!)

To je izrekel tisti Hoover, ki je l. 1928 v svojem otvoritvenem kampanjskem govoru v Elizabethonu, Tenn., rekel, in pozneje definitivno potrdil, da je naklonjen ideji, da vlada obratuje Muscile Shoals, češ, da so te naprave izjema in da vladno obratovanje istih se ne pomeni osvojitve principa javnega lastništva. Po poldrugem letu kot predsednik pa je Hoover zavrgel še tisto trohico "liberalizma", katerega je baje nekaj gojil in kar je pripomoglo, da so bili razni plehki liberalci toliko navdušeni zanj v zadnji predsedniški kampanji. Odkar je prišel v Belo hišo, je zavrgel tudi "izjeme" in dal vso svojo zaslobno oduševanju trustu elektrike. Ponovna izvolitev senatorja Norrisa pri novembrskih volitvah, kar je upati, da se zgodi, bo dobra lekcija tako Hooverju kot trustu elektrike ter privilegiranimu razredu v celoti. Njegov poraz bi pomenil resnično izgubo za ameriški narod, posebno pa za delavske mase, katere je on vedno pripravil zagovarjati v senatni zbornici in se boriti za njihove interese.

Svilene nogavice

Svilene nogavice so že stare. Prvi jih je oblekel francoski kralj Henrik II. na svatbi s Katarino II. l. 1533. V angleški kroniki pa je zabeleženo, da je l. 1561. lady Montagu poklonila angleški kraljici nenavadno dragoeno darilo v obliki svilениh nogavic. V Italiji so plemiči in bogataši začeli nositi svilene nogavice v XVI. stoletju. Nosil jih je tudi Michelangelo. Na starinskih slikah lahko še danes vidimo, da so plemenitši in kardinali nosili rdeče nogavice iz svile. Prva tovarna za izdelovanje svilениh nogavic je bila ustanovljena v Parizu leta 1806.

REKORDNIK

Lotalec William B. Aitwater, ki je bil v traku nepriznana 22 ur in 18 minut in s tem ustvaril rekord "zračnega letanja" s prvotno zalogo gasilca, na se je prejel novo zalogo.

Max Beer:

Agis — prvi komunistični mučenik

Vojna in nagrabljeni plen sta v stoletjih podminirala spartanski komunizem. Zmagovita udeležba Sparte pri osvoboditvi vojnih Jorcev proti Perzijcem (492—479 pred Kr. r.), štiri desetletja kameje vplamtelji boji za navlado v Grčiji, iz katerih je nastala peloponska vojna (431—404 pr. Kr.) in naslednje vojne do l. 371 so prinesle Spartancem mnogo slave, mnogo zlata in srebra, toda tudi katastrofalne poraze in notranji razdor in uničilo vse naprave Likurgove zakonodaje. (Likurg, pravilnična oseba pri starih Grkih, je dal Grkom prvo primitivno komunistično zakonodajo.) Plutarh pripoveduje: "Začetek propada in demoralizacije v državi Lakedemoncev se je pisal od onih časov sem, ko so uničili gospodarstvo Atencev (404. l.) in se obogatili z zlatom in srebrom. . . (Plutarh, rojen 50. l. po Kr. r., grški zgodovinar, ki so mu bili dostopni vsi literarni viri grške in rimske zgodovine, Lakedemoncev pomeni ime za Spartance.) Ko se je v Sparto priplazil pohlep po zlatu in srebru in ko je bogastvu sledilo skopuštvo in sebičnost, porabi in užitku pa razuzdanost, mehkuznost in razkošna ljubezen, je ta država izgubila veščino svojih vrlin in zaničevalno živela do časa, ko sta prišla Agis in Leonidas do kraljevske časti," to je do srede 3. stoletja pr. Kr.

V vojnah je enakost izgnila. "Bogati in odlični," pripoveduje zopet Plutarh, "so si brezobzirno kopicili premoženje s tem, da so sorodnike spodrivali z njihove dedščine. Na ta način se je bogastvo kaj kmalu steklo v malo družinah; nasprotno je revščina prodira v mesto. . . Od resničnih Spartancev jih ni ostalo živih več kot 700 in med temi je bilo morda jedva 100 takih, ki so še imeli zemljo in dedščino; ostali del prebivalstva je živel poleg njih v pomanjkanju in zaničevanju v mestu, tako da je izgubil vsak pogum in vnetost za (nasilno) revolucijo in izpremembo obstoječih razmer."

Agis je izhajal iz kraljeve hiše in je pripadal eni najbogatejših družin Sparte. Kakor vse izgleda, je poznal stoično filozofijo in se odlikoval po veliki nadarjenosti in plemenitem mišljenju. Čeprav tedaj še ni bil star niti dvajset let, čeprav sta ga negovali in v razkošju vzgajali njegova mati Agistrata in stara mati Arhidamija, se je odrekel vsakemu uživanju in se povrnil k stari spartanski preprostosti ali, kot so dejali stotiki — k naravi. Agis je tudi izjavil, "da mu ni prav nič za kraljevske časti, če ne bi mogel z njo zopet uvesti starih zakonov in starodavne uredbe." Mladi ljudje so z navdušenjem sprejeli njegove ideje, dočim so starejši moške in žene nastopili proti njemu. Tudi njegova lastna družina je bila proti reformnemu poskusu, toda on jo je pridobil na svojo stran s tem, da je svojo mater prepričal, da je načrt izvedljiv in koristen za državo. "V denarju," je dejal, "se vendar ne morem meriti z drugimi kralji (vzhoda). Če se pa bom nasprotno dvignil nad njihovo razkošje z vzdržnostjo, pravičnostjo in plemenitostjo, če pripomem državljanom zopet do enakosti in skrupnosti dobrin, bom ohranil ime in slavo resnično velikega kralja." Svojo mater in storo mater je tako pridobil za reformni načrt. Agis ga je hotel nato uresničiti. Po spartanski ustavi sta načelovala državni vojski, ki jih je kontroliralo pet eforov (nadzorovali uradniki, izbrani iz najodličnejših družin), ki so odločali v slučaju različnega mišljenja obeh krajev. Zakonske načrte so predlagali senatu, odkoder so šli pred narodno skupščino, ki je odločala o njihovi usodi. Agis je pred senatom razvil svoj zakonski načrt: Vse dolgove naj se dolžnikom briše in vso zemljo naj se na novo razdeli, na 19.500 enakih delcev 4500 med prave Spartance in Spartance 15.000 med Perieke (potomci predhodnega prebivalstva in obožovani Spartanci) in tuje, ki bi bili s svojimi telesnimi in duševnimi sposobnostmi pripravni, da se včlanijo v spartansko državno življenje. (Doric, Janci in Eoli so bila plemena, ki so prišla s severa in se naselila na južnem Balkanu, kjer so postali kot Heleni ali Grki najslavnejši narod zgodovine.) Vse naj bi se porazdelilo na živilske zadruga in vsi naj bi začeli živeti zopet po načinu starodavne Sparte.

Senat se ni mogel zediniti na ta zakonski predlog, nakar je eden od eforov, ki se je strinjal z Agisom, predložil zadevo narodni skupščini in tam govoril proti senatorjem, ki s načrtom niso bili zadovoljni. Po kratki diskusiji je nastopil kot govornik Agis sam in izjavil narodnim zastopnikom, da hoče najvažnejše trževati za ustavo, ki bi jo rad uvedel: "Prvi založim vse svoje premoženje, ki je na njivah in travnikih zelo veliko in ki razen tega vsebuje okrog 600 talentov gotovine (okrog 4 milijone Din.); isto store moja mati, stara mati kakor tudi vsi moji prijatelji in sorodniki, ki so med Spartanci najbogatejši." Ljudski zastopniki so bili vžadoščeni nad Agisovo velkodušnostjo, nakar je njegov sokralj Leonidas govoril proti načrtu, posebno proti črtanju dolgov in pripustitvi tujcev. Agis mu je odgovorjal, nakar se je ljudstvo izreкло za njegov zakonski predlog. Toda med eforji in v senatu je bil odpor velik; ti so našli v Leonidi brezobzirnega voditelja, ki je tudi mogel počakati na svoj čas. Da bi se obvaroval pred zarotniškimi napadi, je poiskal Agis sebi zatočišče in varstvo v Neptimovem svetišču. (V svetišču ni smel nihče nikogar prijati ali ubiti.) ki ga je zpuščal le, kadar se je šel kopat.

(Dolje na 3. strani)

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

RAZLIČEN DROBIZ

Ljubljana, 7. avgusta 1930.
Pisateljica Matica Komanova je dovršila svoje 50. leto. Tudi med ameriški Slovenci je znana po svoji domaći igri "Prisega o polnoči," ki jo je napisala ne za umetnost, marveč za zabavo našim ljudem. Je pa samoukinja. Po štirih razredih ljudske šole je morala na polje delati. Od zore do mraka je razbijala grude po polju, žela in plela, a ukalajzljiva si je izposojala knjige od dijakov ter čitala pozno v noč. Tako se je njeno duševno obzorje širilo in začela je sama pisati povesti iz kmečkega življenja, ki ga pozna do tankosti. Zdal je v Ljubljani že več let v arhivu mestnega magistrata kot uradnica.

Uboj pri Sv. Lenartu. — Začelo se je s kvartanjem. V gostilni Bohla pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah so kvartali živinski mešetar iz Radohove Ivan Slaček, posestnik Fran Sumandi in neki Avstrijec. Potem so se preselili v drugo gostilno, tamkaj spet kvartali in pili seveda na moč. Ponavadi pa pri kvartanju vedno izgublja in tisti brusil jezik. Tu je brusil jezik (ameriški Slovenci bi rekli da je kikal) Smandl. Vino je govorilo svoj jezik in Sumandi je v razburjenosti skočil v kuhinjo, zgrabil nož, planil nazaj v gostilno ter zaril nož Slačku v vrat ter mu prerezal žile. Slaček je nekajkrat planil po sobi, potem pa se je zgrudil in izkrmavel. Sumandi se je šel sam javiti o-rožnikom ter trdi, da je Slaček prinesel nož iz kuhinje, hotel umoriti Sumandla, on pa mu je izpulil nož iz rok in po nesreči zadel Slačka. Priskava teče.

Fantovski poboj. — V Pirničah so se fantje predsinocnjim spoprijeli in stekli. Pri tej priliki sta se sprjela tudi Josip Lavrič iz Zgornjih Pirnič, star 17 let, ter njegov tovariš kovač Jernej Zajc. Tadvta sta bila poprej silna prijatelja, zadnje dni pa sta se vprav zasovražila. In pri tem pretepu sta hotela menud obračunati. Ko se je Lavrič že odpravil od pretepačev ter zbežal za skedenj, je planil za njim Zajc z vilami. Lavrič se je obrnil in že zakričal od bolelosti. Zajc mu je namrščil bil zaril vile v prsi. Zajc ga je sunil še dvakrat v prsi, nakar se je Lavrič zgrudil na tla. Na klice so prihiteli sosede, Zajc je zbežal v gozd, kjer se še zdaj skriva. Lavriča so pripeljali v ljubljansko bolnišnico, njegovo stanje pa je zelo dvomljivo.

Ljubljanske vesti

O izletnikih SNPJ ter njihovih prireditvah ter o izletu je poročalo stalno vse ljubljansko časopisje, razen "Slovenca," ki pozdravlja le one rojake, ki prihajajo verni na evharistične svečanosti v Zagreb. O banketu ter o vseh govori na banketu je obširno in dokaj točno poročal "Slovenski narod" kar v dveh številkah. "Ponedeljek" in "Jugoslovčan" stay tako poročala o banketu ter odhodu izletnikov na izlet po Jugoslaviji. Za čas izleta je ljubljansko časopisje prinačalo telefonske vesti o izletu SNPJ po Jugoslaviji ter tako stalno spremljalo naše izletnike. Pray tako je pisalo o izletnikih časopisje Splita, Sarajeva, Beograda, Zagreba itd. Največji jugoslovanski dnevniki, beograjska "Politika," je priložila daljši članek o izletnikih in njihovi poti po državi, kako so izletnike v vseh večjih mestih sprejeli zastopniki Delavskih zbornic, da je dala beograjska občina zastoj na razpolago svoje avto-bus za izlet na goro Avala pri Beogradu itd. V Zagrebu je izletnike pozdravilo zastopstvo Delavske zbornice, ki je izletnikom privedlo tudi zajtrk v hotelu Esplanade, izseljenski komisar Aranecki pa je glavne voditelje izlete povabil na kosilo. Tudi fotoreporter je slikal te skupino ter je izšla slika v "Jutranjem listu" v Zagrebu obnem s člankom o izletnikih.

Večina izletnikov se je vrnila iz Zagreba v Slovenijo v ponedeljek zvečer, v torek zjutraj pa je odšla ena skupina v Postojnsko jamo, druga na domove. Ivan Molek pa je v sredo 6. t. m. obiskal s Klopčičem ter Sellakarjem Zagorje, od koder so šli s tajnikom rudarske organizacije Arhom v Trbovlje. Od tam sta Molek in Seliskar napravila v zdravnikom dr. Baumgartnom tudi kratek avto-izlet v Hrastnik, tako da je videl Molek vse naše tri glavne premoševne kraje. Danes pa je menda odšel na Gorenjsko. Prilodni teden se Molek že poslovi s skupino, ki gre preko Nemčije in Londona, od Ljubljane in Slovenije.

Izletniki so s potjo po Dalmaciji nadvse zadovoljni, ugajajo jim je zelo tudi pisano Sarajevo s svojim turškim delom mesta, posebno pa se jim je prikupil tudi Zagreb, ki ga smatrajo za najlepše mesto v državi. S potjo so bili zadovoljni tudi glede prenočišč, hrane in cen, ki so bile v Dalmaciji, v deželi tujskega prometa in povšanih cen, dokaj nizke. Dogodilo pa se je v več mestih, da so nekatere banke slabo plačevale čeke, ki so jih izletniki vnočevali. Tako je dobil nekdo v Sarajevu za 20 dolarjev samo 1,100 Din, dočim jih je dobil v Zadružni banki v Ljubljani najmanj 1,120. To so si zapomnili mnogi izletniki ter so se ob drugi menjavi čekov umeli potegniti za vso vsoto, ki jim pripada po tečaju.

Smrt Antona Kristana se še vedno globoko dojmi vseh, ki so poznali njega in njegovo delo. Razni delavski časopisi tu in tuzemski prinašajo še vedno članke o pokojnikovem delu, razne delavske organizacije in zavodi ter delavske zadruga pa prejemajo še vedno sozalne izjave z vseh strani. Zdal so prišla še mnoga pisma iz Amerike, od znanih in nam neznanih sodrugov, ki izražajo žalost nad izgubo takega delavca, kot je bil pokojni. Ta pisma dokazujejo, da je pokojnik pri mnogih delavcih onstran oceana užival veliko simpatijo. Nad vse je dojmilo naše sodruga pismo nekoga iz Amerike, naslovljeno na Zadružno banko. V pismu pravi sodrug, da je vest prišla preneglo. Zadelo ga je, da se je zaklenil v sobo in celo razjokal. In potem pravi v pismu: "Poglejte v svoje srce in povejte: je-li njegova pot prava ali ne? Priznajte brez odlašanja. Izrazite se. Danes je naš dan, stopite, rojaki, v stik z onimi, po katerih hrepenite. Misliti ni nič, storiti je treba!" Ta zadnji stavek je bil namreč geslo pokojnika. To pismo in podobne izjave mnogih je napravilo na vse delavske tvorce velik vtis. Iz teh izrazov sozljaja črpaajo zaostali pokojnikovi učenci moči za delo, za nadaljevanje poti, ki jih je pokojnik očrtal in postavil. Po mnenju pokojnikovem, da je za vsako gribanje treba močno gospodarske podlage, bodo gospodarske, združne organizacije (Zveza gospodarskih zdruag, Zadružna banka, Konzumno društvo itd.) rastle dalje ter tako podpirale borbo delavstva za politično in gospodarsko osamosvojitve našega delavstva, zlasti v tem času, ko je politično življenje s gospodarskih organizacijah delavstva graditi zalet delavske moči. Tiskarski delavci dobe svoj dom. Je že tako: kar je kvalificiranih delavcev, imajo močne organizacije. Do njih najde beseda o združitvi pot laže kot pri drugih. In tako je povsem razumljivo, da je organizacija tiskarskih delavcev pri nas ena najmočnejših. Veljanji so v njej vsi grafični delavci, ter je tako močna po številu kakor tudi po imetju, ker so pač grafični delavci kot "črni umetniki" dobro plačani. Zveza grafičnih delavcev ima po vsej državi podružnice, ki jih je devet. Menda za vsako banovino ena. Oj teh podružnic jih ima že šest svoje lastne domove. Zdal se hočepriključiti s svojim lastnim domom še sedma, ljubljanska. Že pred leti so kupili svet

na vogalu Miklošičeve ulice ter Masarykove ceste, prav vis-avis kolodvera. Na enem vogalu je malone že dograjena impozantna palača. Vzemne zavarovalnice, nasprotni vogal pa bodo zdaj zazidali grafični s svojim domom.

Organizacija grafičkov izobražuje svoj naraščaj s stalnimi strokovnimi predavanji, uspeli so pred leti z razstavo "Tisk" v Ljubljani, poleg vsega tega pa je organizacija tudi podporna organizacija za svoje člane za primer bolezni ali brezposelnosti. Brezposelnost svojih članov lajša zveza z delitvijo podpore, ki znaša po 250 Din na teden skozi devet mesecev, bolnim članom prispeva po 30 Din dnevno, onemoglim članom pa daje po 350 Din na teden. Na vseh teh podporah je ta grafična organizacija izdala od 1. 1921 veliko vsoto \$41,480,795 Din, kar je vsakor res ogromno. Brezposelnim so dali krog 17 milijonov, bolniških podpor za 4 milijone, onemoglim članom nad 3 milijone itd.

Poleg vsega tega imajo grafični še toliko poguma in moči, da bodo postavili v Ljubljani še svoj dom, ki že toliko časa delajo zanj. Zdal je arhitekt Šubic še napravil načrte, po katerih bo stavba pravi vis-avis palače Vzemne zavarovalnice, ki jo je napravil Plečnik. Palača bo železobetonska, četveronadstropna. V palači bo več trgovskih pisaren, predvsem pa bo imela tu svoj sedež grafična organizacija, prostori za grafične šole, prednošča za potujoče grafične itd. Na dvorišču pa prihranijo grafični še prostor za veliko dvorano, ki jo bodo zidali kasneje, ko se bo spet nabralo kaj denarja.

S to palačo bo vhod v mesto, vhod v Miklošičevo ulico otvorjen s štirimi lepimi palačami: Grafični dom, palača Vzemne zavarovalnice, palača Pokojnikovega zavoda in palača Zadružne banke. Miklošičeva ulica bo z grafičnim domom vsa zagrajena, obzidana in bo popolna in najlepša ulica Ljubljane. To je prav za prav tudi že danes.

Osebnosti

Umrli so: V Gradcu je umrl Rudolf Orozky, trgovec iz Ljubljane, v starosti 58 let. — V St. Vidu nad Ljubljano je umrla Helena Brenc v 76. letu starosti. — Zastropila se je v Moklanjih 18 letna Marija Tobijas. Zavela je nekaj misnice ter po treh dnevih umrla. — V Ljubljani je umrla Marija Strnad, roj. Klein, vdova po zdravniku. — V Mariboru je umrla 71 letna Marija Metzler v bolnišnici. — V ponedeljek 4. avg. je podlegel požobdam dijak Anton Šramel v Mariboru, ki ga je neki kmečki fant na Pragerskem zabodel z nožem. Prepeljali so ga v bolnišnico takoj po nesreči, a je podlegel ranam. — V Ljubljani je umrla Josipina Kolenc, soproga Franceta Kolenca. — Prejšnji teden so v Mariboru umrli: Emma Kozak, šivilja, stara 21 let; Alojzij Serne, mizar, 73 let; Amalija Holtauer, roj. Lešnik, 43 let; Ivan Šafer, zasebnik, 85 let; Ursula Brauncker, 71 let; Marija Blum, 82 let in Elizabeta Lešnik, stara 85 let.

IGRALKA

Filmka igralka Sue Carol, znana milijonom Američancev. Pred nekaj dnevi je praznovala srebrnoročnico, kar je za Hollywood mogoče že predolga doba zakonitnega "svetla."

Iz življenja primitivnih narodov

Življenje primitivnih narodov je prepojeno s skrivnostnimi navadami in običaji. Njihovi ljudski prazniki, ki jih obhajajo ob vsakem važnejšem dogodku, so za nas skoroda nepojmljivi. Posebno svečano praznujejo dneve, ko dosežejo dečki in deklice mladeniško dobo, ko jih rod sprejme v krog doraslih mož in žen. Bamberanski zamorci v francoskem Sudanu praznujejo to takole: Rod se v dolgem sprevodu z muziko poda v svetlišče. V sredi svetlišča stoji drevo — preselil boga. Po divjem kričanju nastane naenkrat grobna tišina. Novinci se pripognejo s celom do tal in morajo ostati v tej pozi zelo dolgo časa. Povečene pesmi pretresajo ozračje, ko opravljajo čarovniki svoje molitve in zakletve. Po tem opravilu grede odrasli domov — mladeniči pa ostanejo v svetlišču 14 dni. Vsak dan jih obiščejo odrasli — toda ti obiski so v zvezi z mučenjem. Novinci morajo namreč prestati nešteto muk, preden jih rod sprejme v svojo zvezo. S plamenicami jim zgrejo prsi in hrbet, povijajo jih v trnje, bližajo jih in jim v rane nasipajo popra. Ko so prestali to štirinajstnevno trpinčenje, privedejo "sveti ples". Med plesom se to trpinčenje nadaljuje toliko časa, dokler s krvjo obliči ne obleže na tleh. Seveda pa ne sme nihče zakričati od bolečin — zakaj potem se njegov sprejem v zvezo odraslih preloži na eno leto.

Neki še civilizirani indijanski rod praznuje ta obred še na bolj grozen način. Novinci predložijo štiri dni in noči v posebni koči. Ta čas ne smejo jesti, ne piti ne spati. Ko so to prestali, jim prerese čarovnik na rami in na prah kos mesa, skozi katerega vtakne palico. Slične urese jim pozneje napravijo po vsem telesu. Vse te zareze pretaknejo s palicami. Potem privežejo palice z vrvo in jih obešajo na drevo. Ostale rane pa še obtrežejo s težkimi predmeti, s kleti, koplji, lobanjami itd. Po preteku osmih minut jih spustijo na tla in tedaj morajo te žive rane napraviti še vztrajni tek, dokler se valed izbuče krvi in onemoglosti ne zgrudijo na tla.

Popačenje obrazov zamark, je druga tradicija teh primitivnih rodov. Tudi tako popačenje se opravlja z velikimi svečanostmi. Toda to se ne zgodi kar naenkrat, temveč traja ta procedura več let. Ze majhni deklici napravijo na ustnicah rano. V to rano napravijo kamenčke, koščke lesa, kosti — in to vedno večje kose, dokler ne sprejme rana kar celega kroznika. Ko se jim zdi, da so že dovolj lepe, puste rano zaceliti — in kroznik je vvrčen v meso. "Seveda ženske ne morejo niti govoriti — in predstavljajte si, kako ti to ropoče, kadar se več takih žensk v vaši skregi!"

Strahni se nam zde ti običaji. Toda pomislimo, da se še danes z navdušenjem predava v solah o Spartancih, ki so imeli prav silne običaje. Saj so jih ob gotovih praznikih bličali do krvi. Starši so gledali to trpinčenje svoje dece — in so jih še vzpodbujali, zakaj gorje onemu, ki bi zakričal od bolečin!

Države, ki imajo v svoji posesti kolonije, se ne menijo dosti za odpravo takih nečloveških običajev. Glavni cilj je pač izkoriščanje pridobljene zemlje in njenega prebivalstva.

Društvo narodov proti muham. Švicarski listi poročajo, da so švicarske poljedelske organizacije pozvale Društvo narodov, naj poskrbi tudi za mednarodno propagando proti muham, obznanom in komarjem, ki so strahom nadlega za uboge štirinoze živali. Na čelu tega gibanja bo Holandska, ki je v stropki poljedelstva in higijene najnaprednejša država na svetu. Na Danskem in v Belgiji je uničevanje mrčena urejeno s posebnimi zakonskimi predpisi. Naloga Društva narodov bi bila, da bi s primerno propagando privedla tudi druge države do tega, kar že 75% volovskih kož za gospodarstvo neporabnih.

Lindberghova dvojica na letu v Portlandu, Maine, odkoder sta polstela v novem letalu na poltinec na poltino pomstvo Morrowove družine v North Haven, Me. To je bil prvi polet mrs. Lindberghove, odkar je posredila mlaka.

Agis—prvi komunistični mučenik

(Nadaljevanje s 2. strani.)
Leonidas, ki je zbral okrog sebe četo vojakov, je organiziral zaroto proti Agisu. Ko je bil ta nekoč izven svetlišča, so se mu približali trije biriči, ga premagali in spravili v ječo. Takoj nato se je pojavil Leonidas s četo vojakov in zasedel poslopje. Eforji in nekateri senatorji so prišli potem v jetniško poslopje, stvorili iz svoje arede sodni dver in poskušali z različnimi aredatvi prisiliti Agisa, da preklicuje svoje reformne načrte. Ker jim je pa sagotovil, da ne čuti nobenega keca in da ne more nitičar preklicati, ter da je Likurgova ustava najboljša, so ga obsodili na smrt na vesalih. Zahtevu njegove matere in stare matere, da ga izroče rednemu sodišču in razpišejo javno razpravo, so eforji odklonili, ker so spoznali jetnikovo priljubljenost. Iz letih razlogov so tudi pospešili obsodbo. Neposredno po proglasitvi obsodbe so peljali Agisa pod vislice. Med potjo je dejal enemu od slug, ki je jokal in tožaril: "Ne joči, prijatelj moj, kajti jaz umrem na krivcih in protizakonit način in v toliko sem na boljšem kot moji rablji." S temi besedami je prvi mučenik komunizma prostovoljno izročil svoj vrat rablji. Potem so obesili tudi njegovo staro mater in mater Agiatro. Ko je ta pri vatopu na morišče videla svojega sina mrtvega na tleh, svojo mater pa mrtvo viseti na vrvi, je sama s pomočjo sluge snela mater in jo položila poleg Agisa. Potem se je vrgla na svojega sina, poljubila njegov obraz in dejala: "Tvoja prevelika usmiljenost, sin moj, tvoja milina in ljubezen do ljudi je tebe in nas spravila v nesrečo!" Nato je stopila pod vislice in vzkliknila: "Naj to pripomore Sparti do blaginje!"

To se je zgodilo 240. leta pr. Kr.

STRAHOTEN SPOMIN NA INKVIZICIJO.

V kastilem mestu Cuenci so našli strahotno najdbo. Zidarji, ki so preurejevali neko zidovje v bližini cerkve Santa Cruz na prostoru nekdanje latinske šole, so našli na luknjo, ki je bila v zidu zadelana s kamenjem in ometom. Skozi luknjo so prišli v podzemsko tuneljo, kjer so zadelali na celo vrsto okostij in mumij v nenavadnih legah. Na večini trupel je bilo videti, da so umirali v strašnih mukah. Vse kaže, da so nesrečnike zakopali žive. Mnoga trupla so pokazala sledove vrvi na telesu, iz česar sklepajo, da so jih morali spuščati od zgoraj v podzemlje. Neko okno je bilo tako vzdano, da so lahko od zunaj opazovali muke nesrečnikov. Zgodovinarji sklepajo, da izvira ta strahoten najdba iz dobe španke inkvizicije.

sovražnik domače živine je obud, ki povzroča razna kužna in nevarna obolenja, tako da je 75% volovskih kož za gospodarstvo neporabnih.

ZNANCA V NOVEM LETALU

Lindberghova dvojica na letu v Portlandu, Maine, odkoder sta polstela v novem letalu na poltinec na poltino pomstvo Morrowove družine v North Haven, Me. To je bil prvi polet mrs. Lindberghove, odkar je posredila mlaka.

Z bombami nad uporniška plemena

Afridski rodovi beže pred angleškimi letalci.
Pešavar, 18. avg.—Angleški letalci so z bombami, ki so dnevno padale na šotorišča, v katerih so se zbirali uporniški rodovi, pregnali vataše v gorovje. Radi vpadov, ki so jih uprizarjali člani afridskih plemen v mesta in vaši, je bila situacija resna in policija je bila brezmočna proti vatašem, dokler ji niso prišli na pomoč britaki-letalci.

V Pešavarju je še vedno v veljavi preki sod, ker se angleške oblasti boje obnovitve izgredov.

Ekonomska kriza v Avstraliji

Melbourne, Avstralija. — Avstralska vlada ima pred seboj resen problem, ki ga je ustvarila brezposelnost in stoji sedaj pred ekonomsko krizo. Število brezposelnih je naraslo na pol milijona, kar tvori težko finančno breme za deželo, ki mora podpirati družine brezposelnih delavcev. V končanem fikalnem letu je Avstralija izplačala \$57,000,000 podpore iz državne blagajne v pomoč brezposelnim.

Češki kmetje linčali ciganko

Bratislava, Češkoslovaška, 18. avg.—Dolgotrajno sovraštvo, ki so ga kmetje vsi Athe gojili napram cigankom, ki so izvršili mnoge tatvine, je večeraj kulminiralo v linčanju osemnajstletne hčerke ciganskega poglavarja, ki je bila zasadena pri tatvini. Kmetje so ji zvezali vrv okrog vratu in jo vlekli po ulicah in ko so dospeli z nezavestnim dekletom na glavni trg, jo je množica ubila s kamenjem.

Potniki parnika rešeni

Wellington, Nova Zelandija, 18. avg.—Parnik Ventura je danes zjutraj dospel na pomoč potapljalci se ladij Tahiti baš v trenutku, ko so potniki že izgubljali upanje na rešitev. Vzlic viharjem in valovom, ki so ovirali rešitev, je bilo vseh 176 potnikov pripeljanih na parnik Ventura in oteta je bila tudi pota.

All ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

V BLAGI SPOMIN OBLETNICE SMRTI
mojega sopruha
LEOPOLD HUMAR
Dne 21. avgusta je minulo leto dni, odkar je preminil in odšel za večino. Koten je bil v Gumpasu pri Gorici na Primorskem. Ne mine no minuta, drži soprog, da bi se ne spomnila na Te. Gomilo Tvoja krasilo cvetlice in zalivalo jih moje solze. Minile in ocvetele bodo cvetlice, ali moj spomin na Te bo ostal v mojem srcu dokler se skupaj snidava tam, kjer si več ločiva. Zaljubljen soprog, Mary Humar, Kenosha, Wis.

PLAVAJOCI MUZEJ

Ladja, s katero je Byrd raziskoval južni tečaj, je bila izročena prosvetnim namenom in se nahaja v postanih v New Yorku. Bogata je na raznih najdbah Byrdove ekspedicije, ki so sedaj predmet motrenja in študija oglečnikov. Predmeti sestojajo večinoma iz bogate zbirke ptic in rib in pa z opravo ekspedicije.

Adam Milkovič: PODEDOVANO ZNAMENJE (Poveč, ki je bila nagradena v literarnem kontestu Prosveta.)

Ves krvav je bil in je upri vanjo svoje oči: "Ne trgaj meni posvečenih src!" Mara se je zgrabila za prsi. "Krište!" Ni ga je bilo več, le od nekje daleč ji je zvenelo: Ne trgaj meni posvečenih src! Za goro je tonilo solnce. V mračnem gozdu je zaplahutala sova. Na parobku gozda, tam kjer se križajo poti, je stal križ s Kristom. Ko je prišla Mara do razpotja, je hipoma obstala. Pod križem je stal s sklonjeno glavo, obrnjen h Križanemu — kaplan Završnik. Roko je držal na svojih prsih; bil je kakor človek, ki se je skesan zatekel k Bogu v samoto, da se njemu samemu izpove za svoj greh. S plahim korakom je stopala Mara bliže in bliže. Kaplan je čutil stopinje za seboj — šla je mimo njega, počasi in s sklonjeno glavo je šla in se ni ozrla. Med njima pa se je tisti čas vzpela srebrna steza dveh trpečih src, ki sta si molče izpovedali ljubezen...

kotni ženaki, ki si je drznila iztegniti roke po Tvoji lasti?" Sklenila je prste proti nebu in strmela v temo. Pa je prišlo od nekje, grozno in strašno in je znova siknilo vanjo: Nikoli! Predaj se viharjem življenja, tvoje srce naj nosi skrito kar je grešnega pred Bogom in pred ljudmi! Mara je skrila obraz v dlani. "Nikoli!" Ta trenotek so se odprla vrata. Nekdo je stopil v temno sobo in obstal. Mara se je zdrnila. "Kdo je?" "Hm." "Ah! Papa je!" "Seveda je," se je nasmejal tovarnar Hri-bar, "svojega očeta te pa menda ni strah?" "Prav res, da sem se prestrašila, papa," je privila Mara luč. "Ah, tako si poreden!" Pogladiła ga je in se nasmejala. Govorila sta o tem in onem — pa je tovarnar sredi smeha zresnil obraz in znova naskočil. "Treba je resnega dela, Mara, "ji je nekako prisiljeno pogladil roko. "Resnega dela treba; naročila se mi večajo, sam ne morem vsega. Treba mi je pomoči, domače pomoči—" Molč. "Kako torej misliš? Si že zaključila?" jo je po nekaj trenutkih pogledal oče. Mara se je zazrla proti oknu. Dan za dnem je občutneje spoznavala, kako jo Vera, njena druga mati izpodirva in kako težko pričakuje oče, da z njeno pomočjo poveča obrat. "Kako misliš?" je tjašenran ponovila Mara. "Mislim, da je za dejanja vsakega človeka odločilna edino le njegova vest. Kako naj se vendar odločim za Stojana?" "Ne razumem te, Mara." "Ne razumeš me? Kaj res nočeš uvideti, da je Stojan dan za dnem slabši? Tako ponosanje! Vse mesto ga pozna, vi pa imate zaprte oči." "Mara, ne govori tako," zavrača tovarnar, "vse kar uganja, je posledica obupa. Svoje dni si ga bila privežala nase — sedaj ga odbi-jaš. Koga ne bi to bolelo? Kaj ne čutiš, da s svojim oklevanjem škoduješ meni, njemu in sploh ugledu naše hiše, zlasti pa sebi." "Sebi ne," odvrne Mara hladno. "Tudi sebi in še najbolj sebi," je bruhnilo iz očeta. "Povem ti, ako se ne užiš kmalu v položaj, te kratkoma prisilim v to. Uh, edina si mi in še ti mi kjubuješ. Da, da," je stisnil glavo med dlani, "vse je na mojih ramah in jaz sem sam, jaz sem sam..." V Mari se je boj podvojil. Kaj naj stori? Kaj Stojana res ne bo mogla nikoli ljubiti? Morda pa ga vendar vzljubi. Kaj ni vse hrepenenje po posvečenem človeku blaznost? Kaj ni to greh, ki ga narava lahko maščuje? Tako je premišljevala, potem pa se oklenila očetove desnice. "Nočem te zavreči, papa. Skušala bom preboleti in stopiti na pot, na kateri me hočete videti." "Mara, še večkrat si mi tako dejala." "Papa, da že večkrat," je priznala ona, "ker v meni še ni dopolnjeno... še nekaj dni, papa, samo še nekaj dni..." "Čas beži, ti zavlačuješ," je rekel tovarnar. "In povrh vsega, Stojan je vendar v trgovskih ozirih človek na mestu. Kje mu naj-deš enakega? O, koliko bi mi pomagal! Na tuje ljudi se ne morem zanesti. In ali misliš, da milijoni dandanes kar tako frče v nastavl-jene ženske žepo? E," je zategnil, "zgrabiti treba, ko je čas!" (Dalje prihodnjā.)

Inženir je taval za njimi kakor pretepen pes. Kaj naj stori? Sam naprej? Zatrepetal je že ob sami misli, da bi mogel biti sam v tej vihri. Če bo šel v smrt—tedaj bo šel skupaj z delavci. Snega ni bilo toliko na ledu. Sedaj so lahko hitreje hodili. Inženir se je silno trudil, da jih je sproti dohajal. Neizprosni mraz je mučil ljudi. Okrog in okrog njih je pokal led in se klal. Vsak trenutek so pričakovali, da jim zazi-ja nasproti velika razpoklina, ki jih bo požrla. Zopet je zadonelo votlo bob-nenje iz ledu. Od vseh strani so se risale v led globoke raze. Živeci delavcev so bili izčrpani do skrajnosti. V glavah jim je gorelo. Vsaka sekunda jih je bolj približala smrti. Naenkrat so začutile njihove noge vodo. Monterji so zakričali in in pričeli bežati nazaj... Smrtna groza jih je priganjala. Toda niso ušli. Na veliki ledeni plošči so plavali po širokem morju. Stisnili so se skupaj. Položili so svojega mrtvega tovariša na tla. Prestrašili so se njegovega mrtvega, ledenega obraza. Led v očeh. Nepremično je ležal tako-vari. Vsi so strmeli nanj z za-strtimi pogledi. Obliže smrti!... Ledena ploškev je šla po toku dalje. Mrzel vihar je grizel živ-ce teh smrti zapisanih ljudi. V ploškev se je zaletavala voda in razjedala led. Vedno bolj na kup so lezli, greli so se drug dru-gega in se tolažili. Okoli njih so pljuškali valovi, ostrili so robove in se čisto prelivali po plošči. Vedno manjša je bila ploškev, tanjša in tanjša. Noč je bila črna. Strašna, grozna slutnja ter lakota in mraz sta jim ugrabila poslednje upanje. Inženir se je zariš s svojimi očmi v noč. Mala iskrica upa-nja je pa vendarle še tlela v njih. Krik je prerezal temo. Krik iz daljave. Naračal je. Par-nik. Toliko, da ni pobesnel od raz-burjenosti. Poskočil je med de-lavce in jih prebudil iz otrplega obupa. Kričal je, da so se mu žile nabrskale na vratu. Vsi so obupno tulili in maha-li proti parniku. Parnik se je mirno tipal med ledenimi ploščami in se ni zmenil za umira-joče. Še obupneje so tulili. Njih po-slednja volja. Da, to je bila njih poslednja volja. Inženir se ni mogel več kričati. Obupno so sledile njegove oči parniku. Za očesom pa so divjale misli. Da, ena se je prav posebno zajedla. Strgal je z mrtvega obleko, poskal po žepih vžigalce, razpostavil delav-ce v krog in je poskušal zapa-liti obleko. Po nekaterih ne-uspehjih je zagorela. Suha kož-na podloga sukne je vzplamte-la. Pograbil je to gorečo obleko in jo prišel vtihteti nad glavno. Kolena so se šibila. Telo je tre-petalo od mraza. Obraz je bil pavel. Zile so se čezmerno na-pele. Pogledi monterjev so begali za parnikom. Pričeli so znova tuliti. Tedaj se jim je izvil en sam krik. Konica žarometa je s svojo svetlobo tipala v noč. Parnik je obstal, se zaokrenil in se tipal k plošči. Inženir se je sesedel. Delav-ci so znova zažgali obleko, ki je samo tlela. Počasi in previdno se je bližal parnik. Žaromet je iskal po okolici ugnanega ognja. Monterji so razburjeno letali semintja. Njih oči so mrzlično kričale po pomoči. Parnik je pričel previdno potiskati ploščo k bregu. Druge rešitve ni bilo, zakaj vsak čas je pretela nevarnost, da se plošča sesuje. Vedno več vode je plju-skalo preko ledu. Vedno manj je bilo. Smrt in življenje sta si gledala iz oči v oči. Vedno previdneje se je gibal parnik naprej. Vsa posadka je stala na krovu. Čolni so bili pripravljeni. Parnik ni smel voziti naprej zaradi skalovitega dna. Spustili so tri čolne. Spretno so se gibali med ploščami. Na plošči je stopila voda. Led se je pričel potapljati. Smrt je prežala nanje. Obupanci so nestrpno pričakovali čoln.

PRIJATELJ STRUPENIH KAČ

V južnoafriškem mestu Port Elizabeth živi basutski črnc Jhannes, nameščeneč kačjega vrta tamošnje serološke postaje, ki je čudovit prijatelj kač. Kar pa je že bolj čudno, mu tudi kače ne store nič žalega. Jhannes jih lahko gladi, si jih ovija okoli vratu in se igra z njimi, pa mu nič ne store, dati so nekate-re jako divje in bojevite ter se jih črnici še bolj boje nego belci. Zgodi pa se včasih, da kak novi prirastek še ne spozna svojega prijatelja in ga neu-mišljeno okolje. Lani se mu je zamrzila v ramo mogočna kobra, kraljica afriških džungljev in mu zapčila svoje strupene zobe glo-boko v meso, da so jo trije u-sluzbeneci komaj odtrgali. Črnc je pod množino strupa odreven-el in padel v omedleavico. Čez par ur pa se je zbudil in na njem ni bilo opaziti najmanjše pose-dice strupa, ki je alcer brezpe-gojno smrtonosen. Nedavno ga je zopet pičila silno strupena ka-ča iz gorskih afriških pokrajin, pa si je Jhannes po kratki na-vesti takoj opomogel. Edina po-sledica kačjega strupa je bila odrevenelost, ki se poloti črna, kadar mu trup prodre v kri. Rojaki smatrajo črnca za čudo-delnika, ki s svojo čarobno moč-

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propa-gando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih pod-pornih organizacij. Vsaka or-ganizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Agitirajte za Prosveto!

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Table with subscription rates for 'PROSVETA' newspaper, including prices for different regions like Canada, Chicago, and Cleveland.

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Meni Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNTJ, ali če se preseli proč od družine in bo sahteval sam svoj list tednik, letni moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupne naročena na dnevni Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Prosveta, SNTJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za Prosveto vsoto \$.....

Form for sending subscription orders, including fields for name, address, and amount.

MLADINSKI LIST JE TUDI ZA ODRASLE. ALI STE NAROČENI NANJ?

NOČ BREZ JUTRA

Od vzhoda sem je zadirjal na obrežje oster veter. Sneg in toča sta zasipala monterje in sem-intja begajočega inženirja. Kabel mora v zemljo, pa naj pride karkoli. Inženirjeva pove-ja so ostro odjeknila v vihar. Monterji so zasipavali z oledeli-mi, otrplimi rokami kabel v zemljo. Kamorkoli so se ozrli — sama zloestna nepregledna litavska ravan. Pred njimi be-la ploškev zamrlega Vzhodnega morja, preko katerega je drla vihra. Vedno huje je divjal vihar. Monterji so se privežali na težki kabel, da jih ne prevrne. Na bradah in obrvih se jim je na-pravila ledena skorja. Z veliko težavo, vendar pa z neupogljivo voljo, so vztrajali pri svojem de-lu. Globoko v zemljo se je zari-val kabel, ki so ga polagali iz Švedske v Rigo. Na tem prostoru je delalo pet-intrideset monterjev in pomoč-nih delavcev. Bil so Nemci, Švedi in Norvežani. Inženir, strokovnjak za taka dela, je bil Nemec in je bil v službi neke-ga velikega nemškega podjetja. Imel je pač nalog, kakor vsi ta-ki uslužbeneci, da ne prizanaša delavcem. Votlo bobnenje je prodrlo iz

viharja. Inženir se je ozri in je videl, kako se je v silnem viharju sesula njihova baraka in ka-ko je odnašal vihar deske na vse strani. Prestrašil se je. Sedaj so ostali sredi te ogromne sa-mote brez zavetja. In zima je prirohnela kar preko noči — ko niso bili niti najmanj pri-pravljeni nanjo. Vedno bolj strašna je bila vi-hra. Zajedala je v obraz, rezala kožo. Obupno so se oprje-mali delavci teškega kabla. In-ženirja je vrglo po tleh. Spilzil se je po vseh štirih do kabla in ukazal odhod, zakaj na vsak na-čin morajo najti kako zavetje, sicer poginejo vsi. Vsi delavci so se stisnili v gru-čo. Okoli teles so si privežali vrvi, da jih ni vihar razgalil na-razen. Čisto beli so bili, kakor da bi se premikali po ravnini kot ena sama ogromna ledena kepa. Molčali so. Razdivjane orasile pa so tulile pošastno. Ta-ko so tavali že več ur. Nebo je bilo temno. Bela zemlja pa je bila svetla in se je bleščala in veter je trgjal z nje oblake ome-ženega prahu. Čez kolena so gazili sneg. Tež-ko in mučno so hodili. Pljuča so sopihala kakor ugašajoči kotli. S peklenakim truščem je raz-sajal vihar. Orkan se je zaga-njal vanje in jih trgjal od vrvi. Inženir se je venomer obračal

po delavcih. Izgubljen bi bil, če bi zašel od njih. Tedaj se je neki delavec zgru-dil na tla. Prvi, ki je bil prive-zan za njim, ga je še vleklo nekaj metrov naprej, potem pa so vsi obstali. Niti ganili se niso. Tr-gali in nategovali so vrvi. In-ženir je ukazal, da puste ome-glega delavca tu. Bal se je smrti, pa je hotel čimpreje do-seči zavetje. Delavci pa se niso zmenili za poveleje priganjaca. Otrpljega tovariša so naložili na rame. In še težje so hodili sedaj. Mno-gokrat bi se kmalu udrl v glo-boke snežne sipine. Do trebu-ha jim je segal sneg. Tedaj je zadonel pod njihovi-mi nogami votel, skrivnostni glas — kakor da bi se zemlja lomila. Inženir se je zgrozil. Bil je na ledu — na Vzhodnem morju! — Pred njim so šepetali monter-ji. Oni niso slutili, kje se naha-ja. Zdirjal je pet metrov, ki ga je ločilo od gruč, s poslednjimi močmi in obraz se mu je spaci-l od groze. Zakričal je: "Na le-du smo! Zašli smo. Delavci pa so korakali kar naprej. Nobenega človeškega glasu ni bilo slišati. Smrtni strah se je boril z življenjem. Stali so na ledu. Otrpli in brezizrazni so bili njih obrazi.

Stara in zaupna prijateljica

Advertisement for Kaspar American State Bank, featuring a ship illustration and text describing the bank's services and location in Chicago.